

AZ INTERJÚ

Eörsi Istvánnak mindenképpen meg kellett írnia ezt a darabot. A Mester és Tanítvány ősi viszonya, mely életutat határoz meg, gondolkodást, eszmerendszert, viselkedést alakít, az ő könnyen drámára álló formakedvének tárgya kellett legyen előbb-utóbb.

Talán az a korszakos ötlet is már kissé e jegyben fogant, mikor 1971 tavaszán **Vezér Erzsébet**tel felkeresték az utolsó heteit élő **Lukács Györgyöt**, hogy írás helyett interjúorozat révén alkossa meg önéletrajzát. Mert a Mester itt: Lukács. Akit — úgy tetszik egyre inkább — „sem kiköpni, sem lenyelni” nem tudunk. Hívői, titkos imádói, betiltói, lehallgatói voltak számosan. Kötelező olvasmány is volt, egyes, mostanában előkerült művei pedig lthton elegendig indexen lévők.

Minden kornak megvan a maga Lukácsa — nekünk most éppen a jellemére van szükségünk, a műveire kevésbé. Pillanatnyilag. Majd változik ez is, mint minden a Nap alatt. **Eörsi** nek is mára, s a mű megírása idején, 1983-ban, erre az agg, szánandó, testi mivoltában esendő és tragikus figurára volt szüksége ahhoz, hogy saját magával is szembenézhessen. Az *interjú* című kétfelvonásos játékában bátran teszi meg életrajzi magamagát narrátornak, névvel, címmel; külsőleg is meglehetősen hasonló színész, a pazar formában lévő **Koltai Róbert** segítségével. Egy középkorú magyar frásztudó, aki pelyhedző állal, a Mestertől szívta az európai és politikai kultúrát, megélve egy s más, nem tudja elképzelni, mi készíthetett egy ilyen magas rendű intellektust: a feltétel nélküli, már-már valláspótló áhí-

latra a kommunizmus iránt. Különösen, hogy Budapesten, Berlinben, Moszkvában, majd Snagovban éppen csak hajszállal élte túl.

A darab elsődleges érdeme, hogy úgy teszi fel e kérdést, úgy hozza a gondolkodás etikáját a politikai taktikázás színterére, hogy nem lábjegyzetel fölöslegesen. A kérdések akkor is életbevágóak, ha nem a század nagy magyar filozófusának személyéhez kötődnek. **Eörsi** úgy mutat be egy rendkívüli bölcselői pályát, hogy emberi dimenzióit az elmúlt harminc év közös gondoljai közé illeszti, taktika és erkölcs, meghasonlás és tévhit, pálfordulás és színvallás mérlegserpenyőit alkalmazva. Talán néha túl engedékeny is, túl könnyűkező. Mindenesetre nehezen hihető, hogy a marxista Ontológia és Esztétika megalkotójának végnapjai egy körüti bulvár-darab szellemes pihességével pereghessen le. De mégis így van.

„Könnyű dolga” azért van **Eörsi** nek (míg egyébként az effajta etikai dilemmába szépen bele is lehet pusztlúni), mert ezeket a kérdéseket feltették már maguknak titkon sokan: csak nem léltek rá olyan kibúvó, csavaros, száraz humorú, az érelmeszesedés, a betegség tompította, kihagyásos feleleteket, mint Lukács. Másfelől **Babarczy László** izléses, könnyed, gyors váltásokat engedő rendezésében, *ifj. Rajk László* a díszsínhely márványtömbjétől a nyugat-berlini lokálíg nyújtózó színpadképében a legelvontabb fejtegetések is izgalmasak, fordulatokosak. Ha a darab ügyessége, az időrétegek precíz tologatása s a jelenre rimeltetés Nagy Rafinériája révén fele ilyen tetszetős

se volna, a két főszereplő megtalálásával akkor is hangos siker lehetne.

Gábor Miklós pályájának egyik (sokadik) Mont Blanc-csúcsa a nyáladzó, kifordult alsó ajktú, csoszogó, szelektív memóriájú, s a végén már beszédzavarral küszködő zseniális öregember megformálása. Minden szakasztott olyan, a kapkodó szóismétlő beszédmód, a felívelő szövégek, minden úgy van, ahogy láttuk, hallottuk Lukácsnál: és mégis minden más. Mert ez itt **Gábor Miklós Lukácsa**. El-némító, csodálatra méltó újraalkotása egy ismert személyiségnek, az utánzás szolgálása nélkül.

Koltai Róbert szintúgy remek: ő sem **Eörsi** karikatúrája, hanem ön-maga legjobb színvonala. A túlságba vitt kabarészerepléssel tönkretett beszéde végre felszabadul a dadogás-motyogás kényszere alól. Érti a helyzet abszurditását, a szeretetet, az egymásra-utaltságot, hálás — de értetlenségében, a „bűnvallás” követelésében hajthatatlan, tisztelet ide vagy oda. Három kiváló kabinetalakítás, fontos színészes a három asszony megjelenése. **Tőrőcsik Mari** Bontstieber Gertrúdként, **Egri Kati** Jelena Grabenkóként néhány perces „drámai monológban” kell, hogy megmutassa Lukács számára való jelentőségét. **Básti Julié** hosszabb, folyamatos színpadi munka. Ő Adler Marianne, az ápolónő és hagyatékrendező extatikus buzgalmának kitűnő megszélyesítője.

Ez egy színdarab. Nem a „Lukács-pör”. Az még nincs előkészítve. Itt most az észérvek ellenében a halál méltósága és a színészfejedelem színpadi súlya nyeri a küzdelmet, függetlenül Lukács soraitól, cselekedeteitől.

Budai Katalin